

רקע

אחת השאלות המרכזיות בתחומי העשייה המקומית נוגעת ליצירת תנופה כלכלית שמביאה שגשוג ושיפור באיכות החיים. כלומר, כיצד לבנות כלכלה מקומית שמיטיבה עם התושבים וקהילותיהם, עם העסקים, ועם הרשות - כלכלה המסתכלת על בני אדם - כלכלת טוב משותף.

מרבית הרשויות המקומיות פועלות מתוך הנחה כי בכדי להגיע לשגשוג כלכלי ברשות, צריך להגדיל את התקציב ככל הניתן וכך יהיו משאבים רבים יותר לחלוקה ולשגשוג רבתי. מאידך, תפיסה שמתמקדת בכלכלת הטוב המשותף, גורסת שהשגשוג מגיע ממגוון מנופים ברשות, וממגוון משאבים, לא רק הכספיים. **חלקם יבואו לידי ביטוי בתמורות כלכליות ישירות ואילו חלקם בתמורות חברתיות וסביבתיות.** זו תפיסה שמבינה שהפעילות הכלכלית ברשות היא מעצבת מרכזית של החיים ברשות, ולכן את התנאים לשגשוג ניתן וצריך לייצר תוך כדי הפעילות הכלכלית ולא רק בסופה.

כלכלת טוב משותף, מזהה באיכות החיים של האדם את אחד המרכיבים המרכזיים לאושרו, ולחיזוק הרשות המקומית. איכות חיים זו מושפעת ממשפחה, קהילה וגורמים רבים נוספים שאינם חומריים. מתוך הבנה זו, ישאף ראש הרשות, להעשיר את חייהם של התושבים לא רק מבחינה חומרית אלא גם ע"י הגברת הקשרים החברתיים, איזון בין פנאי לעבודה, חיזוק הגאווה המקומית, שמירה על מרחב ציבורי פתוח וירוק, על אוויר נקי, חיי תרבות ויצירה תוססים ועוד.

עקרונות מדיניות

1. פיתוח כלכלי צריך להיות **מבוסס מקום**, אנשים ותרבות - להתבסס על משאבים מקומיים; ערכי טבע ותרבות ויכולות וצרכים של התושבים. על כן נדרש תהליך מיפוי לזיהוי מקורות השגשוג המקומיים, ולזיהוי הצרכים של כלל התושבים.
2. מטרת כלכלת הטוב המשותף היא לקדם את רווחת כלל התושבים ואת השגשוג החברתי-סביבתי. לכן הרשות

- תבחן את החלופות השונות לפיתוח מקומי לא רק על פי כמות הכסף שייכנס לקופתה בטווח הקצר, אלא בעיקר על פי השפעתן על הקהילות, המרחב הציבורי, חיי התרבות ואיכות הסביבה.
3. **הרשות המקומית כשחקן כלכלי.** הרשות המקומית צריכה להוות גורם משמעותי בהנעת השגשוג המקומי. הרשות צריכה לקחת תפקיד פעיל כמחוללת פעילות כלכלית, שתתרום לחיזוק הקהילות המקומיות, לחוסן העסקים המקומיים ולהתפתחות תחומים עתידיים.
- **הרשות כעוגן** - הרשות עצמה יכולה להפוך לשחקן כלכלי משמעותי ברמה המקומית. בחינה מחודשת של מערכות הרכש, כוח אדם, בנייה ופרייקטים - כמחוללי כלכלה ותעסוקה מקומיים יכולה להשאיר משאבים רבים ברשות.
 - **אצולנו בחצר** - פעמים רבות רשות מקומית מנהלת את המשאבים במיקור חוץ; אנרגיה מגיעה מתחנות כוח, מים ושפכים ממתקנים אזוריים, פסולת משונעת לאתרי הטמנה ומזון מגיע ארוז ומעובד משדות רחוקים. ייצור מקומי יכול לספק מקורות הכנסה ותעסוקה משמעותיים. ניתן לייצר אנרגיה בעיר על הגגות הפרטיים והציבוריים, לגדל מזון בעיר או בקרבת מקום ולהפוך את הפסולת למשאב לבנייה, גינות ותעשייה. ייצור מקומי מקטין את ההשפעות הסביבתיות, מגדיל את החוסן המקומי ומחולל תעסוקה איכותית גם עבור שכבות המתקשות להשתלב בשוק העבודה, ונתפסות כנטל על השירותים החברתיים.
 - 4. השגשוג המקומי מתבסס על **שותפויות רחבות**, הן בחלוקת המשאבים והן ברווחים ובתמורות. תהליכי פיתוח מקומיים יתבססו על העצמת התושבים, שיתוף של כלל מחזיקי העניין בקבלת ההחלטות, בניהול המשאבים ובחלוקת התמורות. שותפות רחבה כוללת גם את הגברת המכפיל הכלכלי - ככל שיש יותר עסקים ברשות המקומית, הצורכים שירותים וסחורות אחד מהשני, ומגדילים את הפעילות העסקית המקומית, כך גדלים המעגלים הכלכליים בהם תושבים לוקחים חלק והכלכלה המקומית הופכת לאיתנה וחסונה יותר, עם אפשרויות תעסוקה מגוונות ושגשוג עסקי רב, לרווחת כלל התושבים.

100 ימים ראשונים

1. **פעולות למיפוי מבוסס מקום**
 - **מיפוי זרימות וזליגות** (מבוסס על מודל הדלי הדולף*) - משאבים נכנסים ויוצאים מהישוב, חלקם תורמים לרווחה המקומית וחלקם זולגים ישר החוצה. מיפוי מאפשר לזהות את המקורות, ואת הנקודות שבהן הזרימה מובילה אל מחוץ לישוב.
 - **מיפוי גיאוגרפי של הכלכלה המקומית**; היכן קונים ומשקיעים התושבים? התיירים? בעלי העסקים? הרשות עצמה? תושבי רשויות סמוכות ועוד.
 - **זיהוי צרכים וחזקות** - ניתוח SWOT לכלכלה המקומית במטרה לחשוף צרכים לא מסופקים ומשאבים לא מנוצלים.
 - **נראות** - תוצר תהליך המיפוי היא מפת המשאבים המקומיים וזהו נכס לרשות, חשוב להפוך אותה לאמצעי לחיבור התושבים וחיזוק המעורבות והזהות המקומית. מומלץ, להפוך אותה למותג ולתייג בכל ערוץ אפשרי.
2. **הסתכלות רחבה על הכסף ומעבר לו**
 - יצירת סט מדדים לבחינה של המצב החברתי והסביבתי בשיתוף הציבור.
 - פיתוח כלי הערכה ומדידה שישמשו את הרשות בבחינת חלופות.
3. **הרשות המקומית כשחקן כלכלי**
 - **רכש מקומי** - תעדוף מחדש של הרכש ומערכת ההספקה כך שתתמוך בכלכלה המקומית: מתן עדיפות לעסקים וספקים מקומיים במכרזים, התחייבות ארוכת זמן לרכש מקומי ועוד.
 - **מינוף מוסדות עוגן** - מוסדות שסביבם מתקיימת פעילות כלכלית קבועה, כגון: בתי חולים, בתי ספר, מוסדות אקדמיים ומתנ"סים. מיפוי הוצאות מוסדות העוגן ברשות ומחוצה לו וניתוב מחדש של מדיניות הרכש שלהם לטובת המקומי.
 - **תמיכה בעסקים מקומיים והעצמת יכולות כלכליות** - הקמת מועדון עסקים בינוניים, קטנים וזעירים. הכשרות ומנטורינג לבעלי העסקים, ומרחב להכרות ושיתופי פעולה. דו שיח בין הרשות לבין העסקים שאינו "אכיפתי" בעיקרו המאפשר הירתמות הדדית לטובת הקהילה, העסקים, הרשות והתושבים. מיקרו הלוואות, ארועי שיא, שדרוג המרחב הציבורי ומיתוג.
 - **ייצור משאבים מקומי** - הערכה מחודשת וירוקה לניהול המשאבים המקומיים: ניתן להפוך את הטיפול במשאבים ובפסולות לטיפול מקיים ולהפוך אותם למקור הכנסה ושגשוג.
 - **תמיכה ביזמים וביוזמות בתחום** - תמיכה בכלכלה שיתופית, רשתות חברתיות ופיתוחים טכנולוגיים. בעידוד

חשיבה חדשנית בעזרת הקמה, או תמיכה בהקמה, של HUB/חממה ליוזמות אלו, ואף באימוץ מטבעות מקומיים, עסקים חברתיים, וכדומה.

4. שותפות רחבה

- **תקציב השתתפותי** - תושבים משתתפים בצורה פעילה בחלוקת חלק מתקציב הרשות. גוף השתתפותי של נציגי התושבים והרשות, ידון בנתח תקציב מסויים שאותו תקצה הרשות. המהלך מגביר את מעורבות התושבים ומאפשר את השימוש בחכמתם בנוגע לדרך הנכונה ביותר לספק את צרכיהם. התהליך רותם את הציבור לפתרונות המוצעים משום שהם פרי יצירתו.
- **יצירת פלטפורמות שיתוף** - פלטפורמות שיתוף מאפשרות לאנשים נגישות למוצרים ושרותים מבלי שיש להם צורך בבעלות, לדוגמא: ספריית כלי עבודה מקומית המשאילה כלי עבודה. פלטפורמות אלו, מייצרות עוד קשרים בתוך הקהילה שאינם רק כלכליים, ובמידה ומדובר בפלטפורמה של הרשות, היא מגבירה את התקשורת בין הרשות לתושב

***מודל הדלי הדולף** - פותח על ידי ה-new economic foundation באנגליה כדי להסביר את החולשה הכלכלית של רשויות מקומיות בזיהוי קצב זליגת המשאבים החוצה מהרשות המקומית.

דוגמאות מהארץ ומהעולם

1. מדריכי מיפוי ופיתוח מדדים

- מדריך למיפוי מקומי - פרויקט כלכלה מקומית מקיימת, שתיל
- מדריך למיפוי כלכלה מקומית - [Cities Alliance](#)
- מדריך למדידת המכפיל המקומי - מדריך הדלי הדולף

2. הסתכלות רחבה על הכסף ומעבר לו

- מדדי איכות החיים של ישראל
- [OECD - Better Life Index](#)

3. רשות מקומית כשחקן כלכלי

- מוסדות עוגן - מיזם יה"ב מוסדות העוגן
- רכש מקומי - מגוון מדריכים באתר כלכלה מקומית מקיימת, שתיל
- עסקים מקומיים - BZB מועדון העסקים הקטנים במועצה אזורית בני שמעון

4. שותפויות רחבות

- פיתוח שת"פ רשות ועסקים מקומיים - תו ירוק לעסקים, עיריית תל אביב יפו
- מרחבים כלכליים מקומיים - פרויקט המעגל וגן החשמל בתל אביב
- ייצור משאבים מקומי - אנרגיה במועצה אזורית אילות והעיר אילת
- טיפוח יוזמות - האבים עירוניים: האביטוס, סיאול
- מודל שותפות בין מגזרית - מרכז השל לקיימות
- תקציב השתתפותי - ניו יורק ומקומות אחרים בעולם
- כלכלה שיתופית - "Sharing Cities: Activating the Urban Commons"

המלצה אחרונה וסוף דבר

היכולת להוציא לפועל את ההמלצות הרשומות מעלה תלויה ביכולת ליצור את המבנים הארגוניים שיתמכו במהלך, ומעל לכל, לתת לפעולה מעמד וגיבוי מתמשך. רצוי למסד מנגנון קבוע - למשל יחידה אסטרטגית אשר תבנה מהלך אסטרטגי מתכלל שיתורגם לתוכניות עבודה ותקציב לרוחב היחידות ברשות. פעמים רבות מדמים את הכלכלה לקטר - "הקטר הכלכלי". כדי שהקטר הכלכלי יוביל קרונות של שגשוג וטוב משותף הוא צריך שירתמו אליו את הקרונות הנכונים ונהג קטר בעל יכולת, שיוכל לנווט אותם ליעדם. אנחנו מקווים שהמסמך הזה יאפשר לעשות את שניהם.

ד"ר ליה אטינגר ורן רביב - מרכז השל לקיימות מקומית
יובל סתיו - יוצרים חברה מקיימת ו מרכז השל לקיימות מקומית
ד"ר אורלי רונן - אוניברסיטת ת"א ומרכז השל לקיימות מקומית